

SPEECH SYMPOSIUM 5 MEI 2009

60 jaar NAVO

Clemens Cornielje

Voorzitter Nationaal Comité

Herdenking Capitulaties Wageningen

Dames en heren,

De détente tussen oost en west was ook in Gelderland voelbaar. De val van de muur en het verdwijnen van de communistische vijand in het oosten, had onder andere tot gevolg dat er werd bezuinigd op Defensie. Kazernes werden gesloten en het leger werd steeds leger.

Op de Veluwe werden zwaarden niet omgesmolten tot ploegscharen maar stormbanen teruggegeven aan de natuur. Voor de plaatselijke economie bleef dit niet zonder gevolgen. Op de Veluwe verdwenen vele arbeidsplaatsen. Maar wie zou dat vredesoffer niet met liefde brengen?

Niet lang na de val van de muur, toen Polen eindelijk een vrij land werd, knoopte Gelderland banden aan met Lublin, de Poolse provincie waarin het vernietigingskamp Sobibor ligt.

We hebben Lublin kunnen helpen en expertise kunnen overdragen. Als blijk van dank voor de bijdrage die hun land aan de bevrijding van

Nederland heeft geleverd. In het bijzonder voor de Poolse bijdrage aan de slag om Arnhem.

Onze financiële hulp was gering van omvang en werd in feite overbodig na de toetreding van Polen tot de Europese Unie. Nu gaan verder als vrienden. We steunen elkaar waar we kunnen, o.a. bij de verspreiding van de *dat-nooit-weer* boodschap van Sobibor.

De angst voor het communisme was groot, direct na de oorlog. Europa was zo verarmd en zo verzwakt dat gevreesd werd voor grote vatbaarheid voor deze ideologie. De Amerikaanse Marshall-hulp moest ervoor zorgen dat daar een dam tegen werd opgeworpen.

Daarmee zou de wederopbouw versneld kunnen plaatsvinden en de welvaart kunnen toenemen. De groei van die welvaart werd omgekeerd evenredig geacht aan de vatbaarheid voor communisme.

Uiteindelijk zouden 16 landen deze Marshall-hulp ontvangen, inclusief Turkije, dat anders dan in de eerste wereldoorlog tijdens de tweede wereldoorlog aan geallieerde zijde had meegevochten.

Rusland beschouwde deze hulp als Amerikaans kolonialisme en had zich teruggetrokken uit de onderhandelingen, bij monde van minister Molotov, op 2 juli 1947 in Parijs. Er zijn er die beweren dat toen de koude oorlog begon.

Tijdens de onderhandelingen over de Marshallhulp had Europa al te kennen gegeven dat niet kon worden volstaan met louter financiële steun. Voor blijvende tegendruk tegen het communisme was militaire steun een voorwaarde.

In 1947 sloten Engeland en Frankrijk het Duinkerken Pact. Bij een aanval van Duitsland zouden zij elkaar militair en anderszins steunen. Bij een aanval van Rusland overigens ook, alleen dat woord werd niet uitgeschreven, om woede of erger te voorkomen.

Een jaar later, in 1948, werd het Duinkerken Pact uitgebreid tot het Brussel Pact. Naast Engeland en Frankrijk deden de Benelux daaraan mee. Een aanval op een was een aanval op ieder, luidde het devies van dit pact, dat voor 50 jaar werd aangegaan en waaruit de West-Europese Unie voortkwam.

De landen van het Brussel Pact raakten al snel in gesprek met Amerika en Canada over een verdrag. De vijf wilden een verdrag waarin zwart op wit stond dat de VS een integraal deel was van het West-Europese defensiesysteem. Zo mogelijk met Engeland, Frankrijk en de Benelux als preferred partners.

Minister Van Kleffens had daarvoor het perzik-format ontwikkeld. De vijf van het Brussel Pact vormden de harde kern en de overige leden de zachte buitenkant. Bij de uitdeling van Amerikaanse militaire steun mocht de zachte buitenkant achter in de rij aansluiten.

Amerika zag hier niets in. Vijf is meer dan een, dat wel, maar was volstrekt onvoldoende om een vuist tegen Rusland te maken. Daarvoor was meer kritische massa nodig.

Bovendien dacht Amerika meer te hebben aan bijvoorbeeld Denemarken en Noorwegen, dan aan enkele tot het Brussel Pact behorende landen. Groenland en Spitsbergen boden Amerika nu eenmaal meer buffer en bescherming tegen een Russische aanval dan de bergen van Diekirch of het Drielandenpunt bij Vaals.

Toch waren de onderhandelingen succesvol en werd Amerika dat integrale onderdeel van ons defensiesysteem. Het NAVO-verdrag werd op 4 april 1949 door 12 landen ondertekend. Portugal mocht gelijk meedoen, Turkije moest wachten.

De strategische ligging van de Portugese Azoren was dermate interessant dat het Salazar- regiem op de koop toe werd genomen. Dat wil zeggen, dat werd als autoritair, maar niet als totalitair geclassificeerd, waarmee het probleem van tafel was.

Op 5 mei vieren we dat we in Nederland alle vragen mogen stellen die in ons opkomen. In dat verband is de kwestie interessant waar senator John Foster Dulles mee worstelde. Hij keek naar de NAVO en de Marshall-hulp en stelde zich vragen. Hij vreesde dat Europa door de NAVO en de Marshall-hulp in blokken uiteen zou vallen.

Hij vreesde dat Europa door de NAVO en de Marshall-hulp geen eenheid zou worden. Hij vreesde wellicht ook dat daardoor onze Poolse vrienden langer op hun vrijheid zouden moeten wachten dan wellicht noodzakelijk was.

Op dit symposium, dat een onderdeel is van onze 5 mei viering nieuwe stijl, mag ik volstaan met vragen. Ik ben benieuwd naar alle antwoorden. In het bijzonder naar de inleidingen en antwoorden van de eregasten, Femke Halsema en Frits Bolkestein.

We vieren vandaag onze bevrijding. We vieren dit jaar ook het 60-jarig bestaan van de NAVO. Ik ben benieuwd hoe we over 5 jaar over de NAVO spreken. De NAVO wordt dan 65. Ik ben benieuwd of we dan spreken over een vroegoude tandeloze tijger of over een krasse IJzeren Hein die nog lang niet met pensioen gaat?

Clemens Cornielje

5 mei 2009